

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polii. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 9. novembra 1864. ~

Gospodarske stvari.

Seme japonskih svilnih črvičev najbolj hvaljeno.

Našim svilorejcem v priporočilo.

Dunajska kupčijska in obrtniška zbornica je 28. oktobra kmetijski družbi pisala, naj svilorejcem (židorejcem) priporoča japonsko seme, katerega ima svilorejno društvo v Vratislavi v pruski Šlezii (Seidenzüchterverein in Breslau) še nekoliko na prodaj. Ko je leta 1861 se ekspedicija pruska podala v izhodnjo Azijo, je iz Yokuhame na Japonskem prinesla nekoliko semen na ondašnjih svilnih črvičev v Vratislavo, kjer so se ne le iz izvirnega semena leta 1861, temuč tudi drugo, tretje in četrto leto iz že doma pridelanega semena izrejeni črviči kaj dobro obnesli. Ko so črviči drugega semena bolehal in cepali, ostali so ti popolnoma zdravi. Ravno tako so japonsko seme potrdili na Laškem. Gosp. L. Villain, ravnatelj vojvoda-Melziških grajšin v Bellaggii, japonsko seme povzdiguje nad vse druge ter pravi, da letos, ko so črviči kasmirskega, bukareškega, črnogorskega, macedonskega semena itd. tako slabi bili, da se pri nekaterih velikih svilorejcih ne ena gosenica ni zapredla, se je japonsko seme tako dobro skazalo, da so črviči, ki so iz tega semena izlezli, zdravi ostali, če tudi so bili z unimi bolnimi skupaj.

No! to je menda hvale dovelj. Da pa je ta hvala tudi resnična, skor ne moremo dvomiti, sicer bi društvo vratislavsko in g. Villain lagala — tega pa ne smemo misliti.

Zatega voljo, ker smo jo letos z domačim blagom večidel slabo opravili, bi bilo v prihodnjem letu poskusiti z japonskim semenom, iz katerega črviči predejo belo svilo, izvrstno na vsako stran.

Vratislavsko društvo prodaja japonskega semena nemški lot (Zoll-Loth) po $1\frac{3}{4}$ pruskega tolarja ($\frac{3}{4}$ preuss. Thaler.)

Ako želijo kateri svilorejci tega semena, naj se obrnejo na ravnost do omenjenega društva v Vratislavo, ali pa do kmetijske družbe v Ljubljano in ji pošljejo denarja, kolikor želijo semena. Pa kmali naj to storijo, da se naročilo kmali odpravi, sicer utegnemo prepozno priti.

Gospodar mora naprej!

„Vi se čudite, da so moji posli v vseh rečeh, kakor se spodobi!“ — mi je rekla gospodinja G., ko sem jo enkrat obiskala na gradiču, ki ga je nje mož v najemščini (štantu) imel. — „Da, draga moja! — pravi dalje — moja mora obveljati; bes bi mogel posla lopit, če bi mi le enkrat na stran mahnili in ne storili, kakor ukažem.

Gospodarstvo v redu imeti, ni nobena coprnija; jaz imam gotovo sredstvo, da svoje ljudi v pravem redu obdržim, in tega sredstva sem se od neke kravarice naučila. Ko sem se omožila in ko sva z možem potem to grajščino v štant vzela, ta kravarica nikakor ni hotla zjutraj zgodaj vstati. Ko jo zastran tega dobro oštejem, mi odgovori: „Pri nas mora gospodar prvi na nogah biti.“ — Te besede so mi jako v ušesih zazvonile, akoravno jih od začetka nisem popolnoma razumela. Naenkrat pa spoznam celo resnico teh besed, da se namreč v gospodarstvu mora vse le po dobrem izgledu gospodarja in gospodinje prisiliti, in da tisti gospodar prav neumno ravna, ki se dá ob 8. uri še le k zajtrku buditi, od poslov pa terja, da so že ob treh pri delu in si ne privoščijo ne najmanjšega veselja. — Ko drugo jutro 3. ura bije, rečem svojemu možu: Gospodar mora naprej! Ko pa je bil potem večkrat na nogah, so bili tudi vsi posli nagloma pri rokah, in od tega časa mi ni treba bilo nikdar več dekel zastran dolgega spanja zmerjati. Res, da od začetka je bilo nekako težavno, tako zgodaj gorko posteljo zapustiti; ko sva pa že nekoliko časa zgodaj vstajala, sva se tega tako privadila, da naji ni trpelo čez navadni čas v postelji; in če ob praznikih tudi eno uro delj poleživa, se vendar vselej ob pravem času izbudiva. Vsak praznik nam je bil potem še posebno priljubljen dan. — „To tedaj, dragi moj, je vsa skrivnost, in kdor jo vé dobro sukati, ne bo mu gotovo nikdar treba o zmešnjavi in nerodnosti v gospodarstvu tožiti; gospodar mora naprej, če hoče, da bodo njegovi podložni za njim koračili. Vojak bi se stotniku (hauptmanu) smejal, ako bi mu za hrastom skrit zapovedaval, naj kakor junak sovražnika napade. Tako pa ravna dandanašnji veliko naših gospodarjev; dolgo hočejo ležati, dobro jesti, za pečjo ali v gostivnici sedeti; družina naj pa trpi brez usmiljenja. To ne gré in ne bo nikakor šlo: Gospodar mora naprej!“

J. Möser v gospod. listu za Švabsko.

Goveja kuga.

Na Kranjskem. Po volih iz Reke prignanih se je v Postojni začela goveja kuga okoli 15. oktobra. Do 31. oktobra je zbolelo 26 goved, 12 jih je poginilo, 37 pa jih je komisija pobiti dala, da bi se, ako je moč, mahoma zadušila pošast. — Na paši se je po kužni postojnski živini zatrosila kuga v Orehovek, kjer je 1 govedo poginilo, 7 so jih pobili, in pa tudi v Mali Otok, kjer je 1 poginilo, 6 pa so jih pobili. Po naznanilu c. k. postojnske gosposke 3. novembra ni bilo nobene kužne živine več v teh krajih, ako se je le pozneje ni še kaj prikazalo. — V okraji rateškem ni bilo 28. oktobra nikjer goveje kuge več, ker je komi-

sija v Jablani, kamor se je bilatudi ta pošast pritepla, bolno in sumljivo živino pri Podpeču pobiti dala. — V Orehovci kostanjeviškega okraja je potihnila kuga. — Na Kočevskem je menda že tudi konec, ako se nenavadno spet ne prikaže kje.

Na Hrvaškem — iz vojaške granice. Dokler ne bo tu miru s kugo, so sosedine dežele in zlasti kranjska zmiraj v veliki nevarnosti. Da pa na Hrvaškem je še zmiraj mnogo kužnega semena, vidimo iz naznanila c. k. general-komande zagrebske od 30. oktobra 1864, po katerem je kuga še v likanski, varaždinski, št. jurski, gradiskanski in 1. banalni polkovini, pa tudi v vojaški zadrugi v Petrinji in v 2. banalni polkovini. Poslednjega meseca zapisnik kaže 3697 goved, ki so zbolele, poginilo jih je 2675, pobili so jih le — 28, ozdravilo se jih je 839. Dosihmal je vojaška granica zgubila za govejo kugo 25.742 goved, za ovčjo in kozjo kugo pa 2164 ovac in goved. Grozna škoda! Velika večina je poginila, pobili ali zaklali so jih menda celó malo, kakor nam kaže današnji zapisnik. Tudi v Bosni razsaja še ta pošast.

Železnice nam je treba.

Spisal V. C. Zupan, trgovec v Ljubljani.

Da se kupčijstvo, obrtnijstvo in národno gospodarstvo dandanašnji povzdigne, treba nam je železnic, ktere so glavne pomočnice, da to, kar imajo v eni deželi obilo, hitro in po najkrajši poti prepeljejo v deželo, kteri pomanjkuje tega, kar ima una preveč. Ni ne res, da se ktera dežela ponašati more, da vse prideluje in vse izdeluje, karkoli potrebuje; — ta dežela, na priliko, ima žita in vina sila veliko, al reva je na platnu in svili, železa in jekla nima itd. itd. Previdnost Božja je za to skrbela, da ima vsaka dežela, vsaki narod kaj, česar druge dežele nimajo tako obilo ali saj tako popolnoma ne, ali morebiti celó ne. To pa dela, da je dežela zavisna od dežele, da narod ne more biti brez pomoči drugih narodov.

In prav ta preimenitni cilj in konec morajo železnice imeti, da združujejo dežele, ktere se najbolj potrebujejo.

Statistika je dokazala, da je ni čez Avstrijo dežele v Evropi, ktera bi tako bogata bila vsega, kar zemlja rodi, — al žalibog! da pa je tudi res, da nobena država ni tako malo storila za izvaževanje svojih pridelkov v ptuje dežele, kakor ravno Avstrija. V Banatu — žitnici avstrijski — ponujajo danes vagón pšenice po 2 gold., pa še kupca ni. V Londonu je ista pšenica morebiti dvajsetkrat dražja, ker Avstrija ni še skrbela, da bi se po najkrajši poti iz Banata peljala pšenica v London, kjer bi se lahko prodala.

Ne bom se spuščal v pretresovanje tiste spomenice, ki jo je c. k. kupčijsko ministerstvo na svetlo dalo, da se vidijo železnice, ki jih ima Avstrija že ali jih namerava še napraviti; al ne morem si kaj, da ne bi opomnil tega, da največ davka v cesarstvu našem plačujejo zemljišča ali grunti; ti pa jih zamorejo odrajtovati le takrat, kadar jim je mogoče prodati kmetijske pridelke. Ravno tako mora obrtnijstvu pot odprta biti, da speča svoje izdelke.

Oziraje se na načrt avstrijskih železnic povdarjamo posebno važnost sledečih:

Št. Petersko-Reško, Reško-Karlovsko-Siseško, v prvi vrsti pa Briksenško-Lienziško-Belaško.*) Ljub-

ljansko, in Siseško-Vukinsko-Feričansko-Oseško-Vinkovsko-Rumaško-Zemunsko. *)

Po teh železnicah bi se

1) najplodnejše evropejske zahodnje dežele sklenile z jadranskim morjem in jutrovimi deželami (orientom). Iz Londona v Carigrad je ta pot najkrajša pot.

2) Banat, avstrijska žitnica, se tako po najkrajši poti sklene z avstrijskimi planinskimi deželami, pa tudi s Švajco, Francozkom in Angležkim.

3) Nemške dežele se pomaknejo potem blizo do jadranskega morja in do najimenitnejših avstrijskih pristanišč ali ladjostaj. Skor enaka pot je iz Trsta in Reke v Monakovo (München) ali na Dunaj.

4) Ako si mislimo železnico čez Beligrad, Zofijo, Adrianopol in Carigrad, je to najkrajša pot za avstrijsko železnino, jeklenino in mnogotero drugo blago do črnega morja.

5) Avstrija zamore največ moč dosečile tadaj, ako se s svojo kupčijo obrne v južne dežele. Jadransko morje in jutrove dežele: to naj bi bil kompás, po katerem naj bi se avstrijske železnice sklepale.**)

6) Trst in Reka sta že po svoji legi ustvarjena za to, da bota za kupčijo svetá prevažni brodišči, zlasti, ko bo dodelan sueški kanal, o katerem ni dvombe več.

7) Po nameravani ti železnici se bo les velikanskih gozdov slavonskih lahko dobro prodajal; ker bo kratka pot do Reke, se bo les za ladje lahko le-sém vozil, in ta kupčija v unanje dežele bo kedaj še ena največih za Avstrijo.

8) Stara kupčijska cesta iz Trsta — sploh iz juga — gré kar naravnost čez Ljubljano, Belak, Tirole na Nemško. Prav Belak in Ljubljana sta bila najimenitniši špedicijski mesti za trgovstvo iz juga proti gornjim krajem, in iz gornjih krajev proti jugu.

9) Na Angležkem in Francozkem železnice že davnej namestujejo poprejšnje velike ceste. Tudi Nemčija napravlja čedalje več železnic. Ne gleda se več na paralelne linije; gleda se le na to, da se kupčiji odpró bližnje pota.

10) Na Tiroljskem, Koroškem in Kranjskem je veliko vodá in gozdov, kjer se poleg železnic zamorejo napraviti velike fabrike. Ni je dežele na suhem, da bi bila za obrtnijstvo tako pripravna kakor je Kranjska zavolj bližine jadranskega morja in jutrovih dežel. Kjer pa zdaj železnica čez Kranjsko gré, gré prav po mrtvih krajih skalovja in močvirja, kjer ni vode, ne lesa, tedaj ni mogoče, fabrik osnovati.

bil kolodvor na desnem Soričinem bregu; od Medvod gré prav zložno do Godešić blizo Loke, kjer bi bil kolodvor za Loko, Železnike, Poljane itd.; odtod gré čez soriško polje proti Drulovki pred Kranjem, zapusti gornje polje in se doli podá na desni Savini breg, kjer bi pred mostom v Kranji bil kolodvor; odtod gré poleg Save do gornje Besnice proti Podnartu, kjer bi postaja bila za Tržeč, Kropo, Kamnogorico, pod Radolco gré čez Savo in pri Bleškem mostu bi bil kolodvor za Radolco, Bled, Bohin itd.; potem gré na levem bregu naprej do Jesenic na Kranjsko goro, Belo peč in proti Trebižu se zasúče čez Arnoldstein v Belak brez vseh težav, tako, da na tej poti ji ne enega predora (tunela) ni treba.

*) Že pred 20 leti je rekel neki Anglež: „Ta Zemun bode še kdaj Liverpool!“ Takrat so se smejali ljudje tem besedam. Podoba je, da čas ni več tako deleč, da bi bilo smešno to pre-rokovanje.

Pis.

**) Ko bi bili avstrijski diplomati bolj Avstrijo pred očmi imeli kakor Nemčijo, že davnej bi bili v prevdarek vzeli to prevažno vprašanje in bi bili mislili na jugoslovanske dežele in narode. Le jadransko in črno morje moreta Avstrijo napraviti premožno in mogočno, nikdar nikoli pa ne — vzhodnje morje (Ostsee)!

Pis.

*) Gosp. Fid. Terpine, predsednik kmetijske družbe, je načrtal pot, po kateri gré brez vseh ovér in težav železnica iz Ljubljane v Belak, tako-le: Od ljubljanskega kolodvora gré proti Št. Vidu; odtod doli proti Savi do Medvod, kjer bi